

Asia: VN/17928/2024

Hallituksen esitysluonnos perusopetuslain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Onko teillä lausuttavaa esityksen 29 pykälään koskien puhelimia ja muita mobiililaitteita?

Ehdotus tuo kaivattua selkeyttä mobiililaitteiden käyttöön oppitunneilla, mutta siinä on myös kohtia, jotka kaipaavat tarkennusta ja jatkokehittämistä.

Kannatettavat näkökulmat

Oppimisen häiriöttömyyden takaaminen: Rajoitukset, jotka mahdollistavat mobiililaitteiden käytön ainoastaan opetustarkoitukseen opettajan luvalla tai terveyteen liittyviin tarpeisiin, tukevat keskittymistä ja työrauhaa oppitunneilla.

Yhteisöllisyys ja turvallisuus: Vaadittavat järjestyssäännöt mobiililaitteiden käytön ja säilytyksen osalta antavat koulujen toiminnan kehittämiselle selkeän suunnan.

Huolenaiheet ja kehitysehdotukset

Välituntikäytäntöjen selkeys:

Ehdotus ei riittävästi huomioi välituntien aikaisen mobiililaitteiden käyttöä.

Toisaalta osa oppilaista tarvitsee välitunnilla mobiililaitetta mm. tilanteet, joissa mobiililaitte on tärkeä sosiaalisen yhteydenpidon väline tai tuki oppilaan hyvinvoinnille. Tähän ei esityksessä oteta kantaa.

Tarvitaan tarkempia ohjeita siitä, miten koulut voivat määritellä mobiililaitteiden käyttöä välitunneilla järjestyssäännöissä, jotta tulkintaerot vähenevät.

Opetustilanteen määrittely:

Määrittely "opetustilanteesta" tai "oppimista häiritsevistä käytöstä" kaippaa tarkennusta. Mikä katsotaan oppitunnin ulkopuoliseksi oppimista tukevaksi tilanteeksi, jossa rajoitukset ovat perusteltuja?

Eriyistilanteiden huomioiminen:

Terveysperusteinen mobiililaitteiden käyttö ja saavutettavuusnäkökulmat on huomioitava siten, että oppilailla, joilla on erityistarpeita, on oikeus käyttää laitteita tarvitsemallaan tavalla ilman tarpeettomia esteitä. Uuden pykälän muotoilu, jossa terveydenhoidollisen laitteen käyttö oppitunnilla edellyttää rehtorin tai opettajan lupaa, on ongelmallinen. Todellisuudessa tällaiset laitevalinnat ja niiden tarpeellisuuden määrittelee hoitava taho, kuten lääkäri tai muu terveydenhuollon ammattilainen, eikä koulun henkilökunnalla ole riittävää asiantuntemusta näiden päätösten tekemiseen.

Tulkinnanvaraiset vaatimukset luvan hakemisesta voivat johtaa tilanteisiin, joissa oppilas joutuu esimerkiksi pyytämään lupaa laitteen käyttöön tavalla, joka saattaa paljastaa arkaluontoisia terveystietoja. Tämä voi vaarantaa oppilaan yksityisyyden suojan ja luoda tarpeetonta stigmaa. Erityisen hankalaa tämä on sijaistilanteissa, joissa oppilas voi jäädä ilman lupaa tarvittavalle käytölle.

Ehdotamme, että pykälää tarkennetaan niin, että henkilökohtaisista terveydenhoidollisista laitteista ja niiden käytöstä sovitaan (lääke)hoitosuunnitelman laatimisen yhteydessä oppilaan huoltajan ja oppilaitoksen kesken. Näin laitteiden käyttö perustuu terveydenhuollon asiantuntijan määrittelemään tarpeeseen ja koulun henkilöstöllä on selkeä ymmärrys laitteen käytön tarkoituksesta ja sen ehdoista. Tämä menettely turvaa oppilaan oikeuden käyttää laitteita ilman tarpeettomia esteitä, suojaa hänen yksityisyyttään ja edistää yhdenvertaisuutta kouluyhteisössä.

Lisäksi tulee varmistaa, että koulut ja opettajat saavat selkeät ohjeet ja koulutusta tällaisista erityistilanteista, jotta vältetään väärinkäsityksiltä ja varmistetaan oppilaiden oikeuksien toteutuminen käytännössä.

Yhteenveto

Pidämme ehdotusta tervetulleena parannuksena työrauhan ja turvallisuuden takaamiseksi. Kuitenkin välituntien käytön ohjeistusta, opetustilanteen määrittelyä ja terveydellisiin sekä saavutettavuuden tarpeisiin liittyviä käytäntöjä on syytä tarkentaa. Lisäksi valtion tulee kantaa vastuunsa resurssien takaamisesta, jotta kouluilla on edellytykset toteuttaa lain edellyttämät muutokset tasa-arvoisesti.

Onko teillä lausuttavaa esityksen 36 d pykälään koskien puhelimia ja muita mobiililaitteita?

Ehdotus, joka säättää häiritsevien esineiden tai aineiden haltuunotosta, tuo tärkeää selkeyttä koulun henkilöstön toimivaltuuksiin. On kuitenkin muutamia huomioita ja tarkennustarpeita, jotka tulisi ottaa huomioon.

Kannatettavat näkökulmat

Selkeys haltuunoton ehdoissa: Pykälä selkeästi mahdollistaa häiritsevien esineiden, kuten puhelinten, tilapäisen haltuunoton oppitunnin häiriöttömyyden turvaamiseksi. Tämä on tärkeää oppimisympäristön rauhan ja turvallisuuden edistämiseksi.

Rajoitusten tarkkarajaisuus: Ehdotus korostaa, että haltuunotto koskee vain yksittäistapauksia ja vain niitä esineitä tai aineita, jotka aiheuttavat häiriötä. Tämä linjaus suojaa oppilaiden perusoikeuksia ja omaisuuden suoja.

Huolenaiheet ja kehitysehdotukset

Haltuunoton toteutus ja viestintä:

On varmistettava, että haltuunotto tapahtuu johdonmukaisesti ja oikeudenmukaisesti kaikissa tilanteissa. Tämä edellyttää selkeitä järjestyssääntöjä, joiden mukaisesti opetushenkilöstö toimii erilaisissa tilanteissa.

Tieto oppilaan laitteen haltuunotosta tulisi tulla huoltajan tietoon samalla tavalla kuin häiriökäyttäminen tunnilla -merkinnät tällä hetkellä tulevat.

Järjestyssäännöissä on syytä olla toimintaohjeet, miten oppilaalle informoidaan haltuunotto (miksi laite on otettu pois, koska sen saa takaisin jne)

Eriyistilanteiden huomioiminen:

Pykälässä tulisi tarkentaa, että terveydenhoidollisessa käytössä olevia mobiililaitteita ei tule ottaa haltuun, vaikka niiden käyttö hetkellisesti häiritseisi oppituntia. Tämä on välttämätöntä erityistilanteiden ja oppilaiden terveysturvallisuuden varmistamiseksi.

Haltuunotto ei saa kohdistua esineisiin, joiden käyttö perustuu hoitosuunnitelmaan tai oppilaan yksilöllisiin erityistarpeisiin.

Tulkinta häiritsevyydestä:

"Häiritsevyyden" määrittely jää tulkinnanvaraiseksi. Mobiililaitteen käyttö voi häiritä oppilaan omaa keskittymistä tai sillä voi häiritä muiden oppimista. Opetushenkilöstöllä tulisi olla oikeus puuttua tilanteeseen molemmissa tapauksissa. Täsmällisimmät ohjeet siitä, milloin laitteen käyttö katsotaan häiritseväksi, olisivat tarpeen yhdenmukaisen soveltamisen varmistamiseksi.

Ennakoivan haltuunoton rajat:

Pykälä korostaa, että haltuunotto voi tapahtua vain häiritsevissä tilanteissa, eikä ennakoiva takavarikointi ole sallittua. Tämä linjaus on hyvä, mutta se voi aiheuttaa haasteita tulkinnasta kouluissa, joissa ennakoivilla keinoilla on pyritty estämään häiriötä, esimerkiksi kännykkäparkki koulun tapahtumissa.

Yhteenveto

Pidämme ehdotusta tärkeänä oppimisrauhan ja turvallisuuden ylläpitämiseksi. On kuitenkin tärkeää, että haltuunoton toteutus on tarkasti määritelty, oikeudenmukainen ja huomioi oppilaiden erityistarpeet, kuten terveydenhoidollisten laitteiden käytön. Lisäksi opettajille ja rehtoreille tulee tarjota riittävää koulutusta lain soveltamisesta, jotta käytännön toteutus on yhdenmukaista ja tukee sekä oppilaiden oikeuksia että oppimistavoitteita.

Onko teillä muita huomioita puhelimia ja muita mobiililaitteita koskeviin ehdotuksiin?

Puhelimia ja muita mobiililaitteita koskevat ehdotukset ovat tärkeä askel selkeyttämään laitteiden käyttöä koulupäivän aikana. Näiden ohella haluamme tuoda esiin seuraavat huomiot ja suositukset, jotka tukevat ehdotusten tarkoitusperiä ja käytännön toteutusta.

1. Laitteiden hyötykäyttö ja digitaalinen osaaminen

Digitaalisen osaamisen kehittäminen kouluissa edellyttää, että kouluilla on riittävästi osaamista, resursseja ja teknologiaa. Tämä koskee erityisesti opetushenkilöstön digitaitoja ja digiosaamisen jatkuvaa kehitystä. Lisäksi koulujen tarjoamien laitteiden määrä ja laatu tulee varmistaa, jotta oppimista ei tarvitse perustaa oppilaiden omien laitteiden käyttöön.

2. Välituntien käytännöt

Välituntien osalta laitteiden käytön sääntely jää ehdotuksissa liian avoimeksi, mikä voi aiheuttaa epäselvyyttä koulujen käytännöissä. Toisaalta mobiililaitteiden käyttö välitunneilla voi tukea oppilaan sosiaalista jaksamista, mutta samalla on tärkeää varmistaa, että se ei syrjäytä liikunnallista tai yhteisöllistä toimintaa.

Välituntien aikaisessa mobiililaitteiden käytössä on syytä huomioida koulukohtaiset ratkaisut, joissa otetaan huomioon paikalliset tarpeet ja oppilaiden hyvinvointi.

3. Oppilaiden oikeusturva ja yksityisyys

Lainsäädännön tulisi varmistaa, että oppilaiden yksityisyys ja oikeudet eivät vaarannu tilanteissa, joissa heidän mobiililaitteidensa käyttöä rajoitetaan tai niihin puututaan.

Tarvitaan erityistä huomiota siihen, miten oppilaiden terveydellisiin syihin perustuva laitteen käyttö turvataan siten, että oppilas ei joudu paljastamaan arkaluontoisia tietojaan esimerkiksi pyytäessään lupaa käyttää laitettaan.

4. Opettajien ja koulun henkilöstön tuki

Laitteiden käytön hallinnointi koulupäivän aikana asettaa merkittävän vastuun opettajille ja koulun henkilökunnalle. Tämä edellyttää riittävää koulutusta ja selkeitä toimintamalleja, jotta sääntöjä voidaan soveltaa oikeudenmukaisesti ja yhdenmukaisesti.

Moniammatillisen tuen vahvistaminen kouluissa on tärkeää, jotta opettajien työkuormaa voidaan keventää ja ongelmatilanteet voidaan ratkaista rakentavasti.

5. Nuorten hyvinvointi ja somekäyttäytyminen

EHYT:n selvitykset viittaavat siihen, että nuoret itse toivovat keinoja vähentää sosiaalisen median käyttöä, mutta kokevat ryhmäpaineen vaikeuttavan tätä. Tämä tulisi huomioida koulujen toimintakulttuurissa tarjoamalla oppilaille ohjausta ja tukea kohtuullisen ja hallitun laitteen käytön opetteluun.

6. Saavutettavuus ja yhdenvertaisuus

On tärkeää varmistaa, että kaikilla oppilailta on yhtäläiset mahdollisuudet käyttää koulun tarjoamia laitteita oppimisen tukena, ja että mobiililaitteiden käytön sääntely ei aseta oppilaita eriarvoiseen asemaan.

Yhteenveto

Ehdotusten tavoitteet ovat kannatettavia ja tukevat turvallista ja keskittymistä edistävää oppimisympäristöä. Kehotamme kuitenkin tarkastelemaan ehdotusten vaikutuksia välituntien käytäntöihin, oppilaiden yksityisyyteen ja yhdenvertaisuuteen sekä digitaalisen osaamisen edistämiseen. Lisäksi resursoinnin varmistaminen on keskeistä, jotta koulut voivat toteuttaa sääntelyn mukaiset muutokset oikeudenmukaisesti ja laadukkaasti.

Onko teillä lausuttavaa esityksen 41 a-d ja 42 d pykäliin koskien aluehallintovirastojen laillisuusvalvontaa?

Tasa-arvon ja oikeudenmukaisuuden näkökulmasta valvonnan tulee myös huomioida kunkin alueen ja opetuksen järjestäjän resurssit ja erityispiirteet, jotta toimenpiteet tukevat kaikkien toimijoiden mahdollisuuksia vastata lainsäädännön edellytyksiin. Tämä edellyttää valvonnan ohella myös AVIn ohjaavaa roolia ja resursseja tarjota koulutusta ja tukea koulutuksen järjestäjille.

Onko teillä muita huomioita aluehallintovirastojen laillisuusvalvontaa koskeviin ehdotuksiin?

-

Onko teillä lausuttavaa esityksen 2 pykälään koskien liikunnallisen elämäntavan lisäämistä esi- ja perusopetuksen tavoitteisiin?

Pidämme liikunnallisen elämäntavan lisäämistä esi- ja perusopetuksen tavoitteisiin erittäin kannatettavana ja tärkeänä askeleena lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukemiseksi. Fyysisen aktiivisuuden edistäminen koulupäivän aikana tukee tutkitusti oppilaiden oppimista, keskittymistä ja psyykkistä hyvinvointia.

Kehitysehdotukset ja huolenaiheet

Resurssien varmistaminen:

Liikunnallisen elämäntavan edistäminen vaatii riittäviä resursseja koulujen infrastruktuuriin, kuten liikuntavälineisiin ja kouluympäristöjen kehittämiseen. Koulupäivän liikuntatuokioiden järjestäminen edellyttää myös riittävästi henkilökuntaa ja osaamista.

On tärkeää, että valtion tasolla varmistetaan resurssit koulujen liikuntakulttuurin kehittämiseen. Tämä on erityisen tärkeää pienille kouluille ja alueille, joilla ei välttämättä ole resursseja liikuntaan panostamiseen ilman lisätukea.

Tavoitteiden konkretisoiminen:

Liikunnallisen elämäntavan edistämistavoite on kirjattava riittävän konkreettisesti, jotta se ohjaa koulutuksen järjestäjien toimintaa selkeästi. Esimerkiksi välituntien liikunnallistaminen, taukoliikunta

ja oppitunneille integroidut liikuntahetket tulisi huomioida opetussuunnitelmissa ja koulukohtaisissa käytännöissä.

Yhdenvertaisuuden varmistaminen:

On tärkeää huomioida, että kaikilla oppilailla ei välttämättä ole yhtäläisiä mahdollisuuksia osallistua liikuntaan esimerkiksi terveydellisistä tai kulttuurisista syistä.

Koulutuksen järjestäjien ohjeistus:

Liikunnallisen elämäntavan lisääminen vaatii koulutuksen järjestäjiltä systemaattista suunnittelua ja tavoitteiden integrointia koulupäivän rakenteeseen. Tämä edellyttää myös selkeää ohjeistusta ja tukea Opetushallitukselta ja aluehallintovirastoilta.

Yhteenveto

Esitys liikunnallisen elämäntavan lisäämisestä esi- ja perusopetuksen tavoitteisiin on erinomainen ja ajankohtainen. Sen onnistunut toteuttaminen edellyttää kuitenkin riittäviä resursseja, konkreettisia ohjeistuksia sekä yhdenvertaisuuden huomioimista.

Onko teillä muita huomioita liikunnallista elämäntapaa koskevaan ehdotukseen?

-

Onko teillä lausuttavaa perusopetuslain säädöshuoltoa koskeviin ehdotuksiin?

-

Voit jättää kommentit lausuntoon myös liitteenä

[lausunto_mobiililaitteet_tiivistelma_2024-11-22.pdf](#)

Honkonen Kaisa
Suomen eOppimiskeskus ry - Suomen eOppimiskeskus ry:n jäsenistö sekä
Digikilta-verkosto